ש"מ דפרה קדשי מזבח היא. תימה להריב"ם מנליה דקדשי מזבח היא וטעמא משום רביעה דלמא לעולם הויא קדשי בדק הבית וטעמא משום עול דתנן (פרה פ"ב מ"ד) עלה עליה זכר פסולה ויש לומר דרביעת אדם שהיא בקומה זקופה לא שייך בה עול כמו בבהמה ועוד מדקתני עלה וכן היה ר' אליעזר פוסל בכל הקרבנות אלמא לאו טעמא משום עול[ב]: **אלא** מעתה **תפסול ביוצא דופן.** לפוס ריטטא משמע דקאי אהא דשני שאני פרה דחטאת קרייה רחמנא וה"פ אע"ג טעם פסול רביעה משום דקדשי מזבח היא איכא למימר דפליג ר"ש ואמר קדשי בדק הבית היא הילכך לא מיפסלא לא ברביעה ולא ביולא דופן אלא כיון דאמרת טעמא דרביעה משום דחטאת קרייה רחמנא תפסל ביולא דופן דמסתמא לא פליג אהך דרשא אלמה אנא כו' עד דקאמר אלא שאני פרה הואיל ומום פוסל בה ולפי גירסא זו משמע דהשתא הדר ביה מטעמא דחטאת קרייה רחמנא אלא לעולם קדשי בדק הבית (ו) לר"ש ורביעה הוא דפסלה כיון דמום פוסל בה אבל ביולא דופן לא מיפסלא ורבנן דפסלי ביולא דופן משום דסברי דקדשי מזבח היא ופקפ"ק דשבועות (דף יא:) על הך ברייתא דפרה מעני [שאני] פרה דקדשי בדק הבית היא ודוחק הוא דנוקי לה כר"ש ועוד דסוגיא דתלמודא פ"ק דזבחים (דף יד:) ופ' ג) (המזבח מקדש) (דף סח:) ובפ"ק דמנחות (דף ו: ושם) ובפ"ג דבכורות (דף כה.) וביומא פרק טרף בקלפי (דף מב.) ובתמורה פרק מ) (המזבח) משמע דפרה קדשי בדק הבית (ו) ואין סברא להעמיד כל הני כר"ש ולא כרבנן וע"ק דבפ"ק דחולין (דף יא.) מוכח תלמודא דטרפות פוסל בפרה משום דחטאת קרי רחמנא לכך נראה לפרש אלא מעתה תיפסל ביולא דופן ולאו אשטויי דחטאת קרייה רחמנא קאי אלא למאי דאמינא דמיפסלא ברביעה או משום דקדשי מזבח או משום דחטאת קרייה רחמנא ואם כן תפסל ביולא דופן דאין לומר דפליג ר' שמעון על רבותיו ר"א ורבנן ולומר שיכשיר ברביעה אלמה תניא כו' וע"ג אלא ובספרים לא היה כתוב אלא ובקונטרס הגיה וכתב ה"ג אלא שאני פרה וכו' (מ) לעולם קדשי בדק הבית היא לכ"ע וטעמא דמיפסלא ברביעה לר"ש הואיל ומום פוסל בה ורבנן טעמייהו משום דחטאת קרייה רחמנא ויתא דכל שיטת התלמוד אתיא נמי לרבנן ומסקנא דפ"ק דחולין נמי כרבנן אתיא וי"ס שכתוב בהן אחר ומודה ר"ש לענין קדשים ואלא מאי קדשי מזבח סוף סוף תפסל ביולא דופן האי מאי לי אמרת בשלמא קדשי מזבח היא היינו דפליגי ר"ש ורבנן אלא לי אמרת קדשי בדק הבית היא מי מפסלא ברביעה לעולם אימא לך קדשי בדק הבית היא דלענין רביעה אפי' ר"ש מודי דפסלה דכתיב כי משחתם בהם מום בם כל שהמום פוסל בה דבר ערוה וע"ז פוסלין בה כו'. גופא תני שילא מ"ט דר' אליעזר דכתיב ויקחו אליך פרה מישראל יקחו וראו מה עשה עובד כוכבים באשקלון ודמא בן נתינה שמו כו' ובקשו לקנות ממנו אבנים לאפוד

בקשו ממנו אבנים לאפוד. האי דמא בן נתינה על כרחנו בנית שני היה מדקאמר לשנה אחרת עולה לו פרה אדומה בעבדו דהא קיימא לן[ז] דבימי בית ראשון לא נשרפה שום פרה כי נשתפקו באותה שעשה משה כל ימי בית ראשון ועד עזרא שעשה השניה וכיון דהיה אפוד בבית שני אם כן שמיר נמי היה בו דהכי משמע בפרק מי שאחזו (גיטין סא. ושם ד"ה איכא) דאפוד צריך שמיר דקאמר התם איכא שמיר דאייתי משה לאבני אפוד ואפי' לר' נחמיה דאמר לא בעי שמיר לאבני המקדש בפרק עגלה ערופה (סוטה מח: ושם) אלא היה מתקן מבחוץ ומכנים מבפנים מכל מקום באבני אפוד מודי דבעי שמיר משום דכתיב במלאתם (ט) כותב עליהם בדיו ומראה להם שמיר והן נבקעות מאליהן כתאנה זו שנבקעת בחמה ואינה חסרה כלום ואין להקשות מהיא דפרק בתרא דסוטה[ח] דתנן משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בהמ"ק בטל השמיר דמשמע משחרב בהמ"ק היינו בית ראשון מדקתני בתריה פולמוס אספסיינוס של טיטוס שהיו קודם חורבן בית שני אלמא לא הוה השמיר בבית שני הא ליתא דודאי ההוא משחרב ב"ה בטל השמיר בבית שני מיירי דאי בבית ראשון ליעבריניהו וליתניהו משחרב בהמ"ק בטלו אורים ותומים ושמיר דהא בגמ' בברייתא אורים ותומים משחרב בית ראשון תני ליה ואורים ותומים לא היו בבית שני אבל אם ממשה דבריה שחסר בית שני ויש תימה כיון דהוה שמיר בבית שני אי"כ לקמן פרק רבי ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח שנשקלוס מלכי יון דפריך היכי מיעביד מיתבריהו אבנים שלמות אמר רחמנא ניחתיהו פירוש בברזל אלא להוות שם פגימה לא תניף עליהם ברזל אמר רחמנא ומאי קושיא ליעבדיהו על ידי שמיר וי"ל דעל ידי שמיר אינו נעשה חלק כי אם מנקבו כתאנה שלא תהא חסרה כלום אבל אין עושה אותן שלימות אלא תחגור בהן לפורן ופגימה בחגירת לפורן פסלה במזבח כדאיתא בפרק קמא דחולין (דף יח. ושם)[ט]:

אלא בפרה דדמיה יקרין אבל בשאר קרבנות מודו ליה ואלא הא דתניא לוקחין מהן בהמה לקרבן מני לא ר' אליעזר ולא רבנן ועוד תניא בהדיא [6]מאי אותיבו ליה חברוהי לר' אליעזר [1]כל צאן קדר יקבצו לך יעלו [ב] [3](לרצון על) מזבחי ע"כ לא פליגי אלא בחששא אבל היכא דודאי רבעה פסלה ש"מ דפרה קדשי מזבח היא דאי [3]קדשי בדק הבית מי מיפסלא בה רביעה [8]שאני פרה [2]דחטאת קרייה רחמנא אלא מעתה תיפסל ביוצא דופן וכי תימא ה"נ אלמה תניא [7]הקדישה ביוצא דופן [5]פסולה ור"ש מכשיר וכי תימא ר"ש לטעמיה דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא והא"ר יוחנן [9]מודה היה ר"ש לענין קדשים שאינו קדוש אלא שאני פרה הואיל ומום פוסל בה [3]דבר ערוה וע"ז נמי פוסל בה דכתיב [3]כי משחתם בהם מום בם [10]ותנא דבי ר' ישמעאל כל מקום שנא' השחתה אינו אלא דבר ערוה וע"ז דבר ערוה דכתיב [4]כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ וע"ז דכתיב [5]פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל והא פרה נמי הואיל ומום פוסל בה דבר ערוה ועבודת כוכבים פסלי בה גופא תני שילא מ"ט דרבי אליעזר דכתיב [6]דבר אל בני ישראל ויקחו בני ישראל יקחו ואין העובדי כוכבים יקחו אלא מעתה [7]דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה ה"נ דבני ישראל יקחו ואין העובדי כוכבים יקחו וכי תימא ה"נ והאמר רב יהודה אמר שמואל [11]שאלו את ר"א עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו פעם אחת בקשו ממנו אבנים לאפוד בששים

אלא בפרה דדמיה יקרין. דחיים עובד כוכבים להפסד מרובה וכייף ליה: **אבל בשאר קרבנות מודו.** והא דתניא לעיל [כב:] לוקחין מהן בהמה אמאן תרמייה לא רבי אליעזר ולא רבנן: **כל צאן קדר.** קדר ישמעאל. וכתיב יעלו [ב] (לרצון על) מזבחי אלמא בשאר קרבנות נמי שרי ושפיר איתרצן רומיין דלעיל [שם]: **עד כאן לא פליגי כו'.** מלתא באפי נפשיה קאמר ומאיזל: **אלא בחששא.** היכא דלא חזינן דרבעה פליגי דמר חייש ומר לא חייש: **קדשי מזבח היא.** דין קדושת מזבח יש לה ליפסל ברביעה ולענין פדייה דלא נפקא לחול בלא מום ואף ע"ג דלאו למזבח קרבה: **דאי.** ס"ד לא אלימא קדושתיה [ב] מקדושת בדק הבית ועל כל דבר חל קדושת בדק הבית אפי' על אבנים: **אמאי.** פסלה בה רביעה: **שאני פרה דחטאת קרייה רחמנא.** לעולם גבי פדייה והעמדה והערכה דין קדשי בדק הבית עליה ומיהו לענין פסולין [ט] סגיא מילתא לאתויי בפסול דחטאת קרייה רחמנא למי נדה חטאת היא [במדבר יט:]: **הפסל ביולא דופן.** דפסול הוא לשאר קרבנות דתניא (בכורות דף מ.) שור או כשב פרט לכלאים או עז פרט לנדמה כי יולד פרט ליולא דופן והאי קראי בקרבנות כתיב [ויקרא כב]: **הקדיש ביולא דופן.** הקדיש לפרה אדומה יולא דופן פסולה כו': **ולד מעליא הוא.** במסכת נדה (דף מ.) יולא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה ואין מייבין עליו קרבן לידה ר"ש אומר הרי הוא כילוד ויש לו טומאת שבעה לזכר ושבועיים לנקבה וכן ימי טוהר וקרבן: **מודה ר"ש לענין קדשים.** דבהמה שיצאה דרך דופן פסולה לקרבן דגבי טומאה וטהרה לאמו הוא דקאמר [ג] ליה ר"ש מריבוי הכתוב אם נקבה תלד [ויקרא יב] הוסיף [ד] לידה אחרת לרבות יולא דופן אבל בקדשים מודי והא דר' יוחנן במסכת נדה: ה"ג **אלא שאני פרה הואיל ומום פוסל בה דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסל בה דכתיב כי משחתם בהם מום** [ה] **ותנא דבי ר' ישמעאל כל מקום כו' עד פן תשחיתון כל שהמום פוסל בו כו'.** לא תימא דטעמא דמיפסלא ברביעה משום דחטאת קרייה רחמנא אלא היינו טעמא דאע"ג דקדשי בדק הבית הואיל ומום פוסל בה כדכתיב [במדבר יט] אשר אין בו מום: **דבר ערוה.** גרגא: **ועבודת כוכבים.** כגון מוקלא ומעבד פסולין בה דאיתקש השחתה לאמום: **כי השחית כל בשר את דרכו.** תשמיש. דור המבול בעבירה קלקלו דכתיב [בראשית ו] ויראו בני האלהים וגו': **וכי תימא ה"נ.** דאסור לקנות זהב ואבנים טובות למלאכת המשכן מן העובדי כוכבים[ו]: **עד היכן כיבוד אב ואם.** כמה אדם מצווה להזהר בכיבוד אב ואם: **מה עשה עובד כוכבים.** וכ"ש ישראל שמצווה על כך: בששים

אבני

ש"מ דפרה קדשי מזבח היא. תימה להריב"ס מנליה דקדשי מזבח היא וטעמא משום רביעה דלמא לעולם הויא קדשי בדק הבית וטעמא משום עול דתנן (פרה פ"ב מ"ד) עלה עליה זכר פסולה ויש לומר דרביעת אדם שהיא בקומה זקופה לא שייך בה עול כמו בבהמה ועוד מדקתני עלה וכן היה ר' אליעזר פוסל בכל הקרבנות אלמא לאו טעמא משום עול[ב]: **אלא** מעתה **תפסול ביוצא דופן.** לפוס ריטטא משמע דקאי אהא דשני שאני פרה דחטאת קרייה רחמנא וה"פ אע"ג טעם פסול רביעה משום דקדשי מזבח היא איכא למימר דפליג ר"ש ואמר קדשי בדק הבית היא הילכך לא מיפסלא לא ברביעה ולא ביולא דופן אלא כיון דאמרת טעמא דרביעה משום דחטאת קרייה רחמנא תפסל ביולא דופן דמסתמא לא פליג אהך דרשא אלמה אנא כו' עד דקאמר אלא שאני פרה הואיל ומום פוסל בה ולפי גירסא זו משמע דהשתא הדר ביה מטעמא דחטאת קרייה רחמנא אלא לעולם קדשי בדק הבית (ו) לר"ש ורביעה הוא דפסלה כיון דמום פוסל בה אבל ביולא דופן לא מיפסלא ורבנן דפסלי ביולא דופן משום דסברי דקדשי מזבח היא ופקפ"ק דשבועות (דף יא:) על הך ברייתא דפרה מעני [שאני] פרה דקדשי בדק הבית היא ודוחק הוא דנוקי לה כר"ש ועוד דסוגיא דתלמודא פ"ק דזבחים (דף יד:) ופ' ג) (המזבח מקדש) (דף סח:) ובפ"ק דמנחות (דף ו: ושם) ובפ"ג דבכורות (דף כה.) וביומא פרק טרף בקלפי (דף מב.) ובתמורה פרק מ) (המזבח) משמע דפרה קדשי בדק הבית (ו) ואין סברא להעמיד כל הני כר"ש ולא כרבנן וע"ק דבפ"ק דחולין (דף יא.) מוכח תלמודא דטרפות פוסל בפרה משום דחטאת קרי רחמנא לכך נראה לפרש אלא מעתה תיפסל ביולא דופן ולאו אשטויי דחטאת קרייה רחמנא קאי אלא למאי דאמינא דמיפסלא ברביעה או משום דקדשי מזבח או משום דחטאת קרייה רחמנא ואם כן תפסל ביולא דופן דאין לומר דפליג ר' שמעון על רבותיו ר"א ורבנן ולומר שיכשיר ברביעה אלמה תניא כו' וע"ג אלא ובספרים לא היה כתוב אלא ובקונטרס הגיה וכתב ה"ג אלא שאני פרה וכו' (מ) לעולם קדשי בדק הבית היא לכ"ע וטעמא דמיפסלא ברביעה לר"ש הואיל ומום פוסל בה ורבנן טעמייהו משום דחטאת קרייה רחמנא ויתא דכל שיטת התלמוד אתיא נמי לרבנן ומסקנא דפ"ק דחולין נמי כרבנן אתיא וי"ס שכתוב בהן אחר ומודה ר"ש לענין קדשים ואלא מאי קדשי מזבח סוף סוף תפסל ביולא דופן האי מאי לי אמרת בשלמא קדשי מזבח היא היינו דפליגי ר"ש ורבנן אלא לי אמרת קדשי בדק הבית היא מי מפסלא ברביעה לעולם אימא לך קדשי בדק הבית היא דלענין רביעה אפי' ר"ש מודי דפסלה דכתיב כי משחתם בהם מום בם כל שהמום פוסל בה דבר ערוה וע"ז פוסלין בה כו'. גופא תני שילא מ"ט דר' אליעזר דכתיב ויקחו אליך פרה מישראל יקחו ולא מעובדי כוכבים. אלא מ) משום ויקחו לי תרומה וכתיב וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת. הכי נמי דמישראל ולא מעובדי כוכבים. והא שאלו את ר"א עד היכן כיבוד אב ואם ואמר צאו וראו מה עשה עובד כוכבים באשקלון ודמא בן נתינה שמו כו' ובקשו לקנות ממנו אבנים לאפוד

ח) עי' כתוס' כאן ד"ה אלא מעתה. ט) נראה דל"ל אלא מעתה גבי תרומת המשכן דכתיב שם ויקחו לי תרומה וכתיב יכו'.

עין משפט נר מצוה

יא א ב ג מיי' פרק ז מהל' פרה אדומה הלכה ז סמג לאוין שעו ועשין רלב:

מוסף רש"י

מודה היה ר"ש. אע"ג דפליג בתס' נדה (מ.) גבי יולא דופן ואמר הרי הוא מולד ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה, התם הוא דאיתרבאי מואם נקבה תלד לרבות יולא דופן, אבל לענין קדשים מודה שאינו קדוש, דכתיב כי יולד פרט ליולא דופן (חולין נא:). שאינו קדוש. קדושת הגוף אלא כשאר קדשים שקדש מומן להקדש דלא קדשי אלא כעלים לאכנים לתמיהם ויוצאין לחולין ליזנח ולעבוד (נדה מ.). כי השחית כל בשר את דרכו. גלוי עריות, דכתיב (משלי ג) דרך גבר בעלמה, ידור המבול על העריות בענשו כדכתיב (בראשית ו) וירא בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה (סנהדרין נו.) שהיו מקקין לנשי דעיהן ולכל בהמה ומיה (חולין כג.).

רבינו חננאל

אלא בפרה בלבד הואיל ודמיה יקרין. אבל בשאר קרבנות מודו ליה שאין לוקחין מן העובדי כוכבים. אי הכי הא דתניא לוקחין מן העובדי כוכבים בהמה לקרבן מני לא רבנן ולא ר' אליעזר. ועוד הא תניא בהדיא דרבנן מכשירי דתניא מאי אותבי חבריא לר' אליעזר כתיב כל צאן קדר יקבצו לך אילי נביות ישרתונך וגו'. ש"מ דבהמת עובד כוכבים כשירה לקרבן. עד כאן לא פליגי ר"א ורבנן בפרה אלא בחששא. אבל אם נרבעה ודאי פסולה. ש"מ דפרה קדשי מזבח היא. דאי קדשי בדק הבית היא [מן] מפסלא בה רביעה. ופרקינן שאני פרה דחטאת קרייה רחמנא אלא מעתה תפסל ביוצא דופן. אלמא תניא הקדישה ליוצא דופן פסולה. ור' שמעון מכשיר. וכי תימא ר' שמעון לטעמיה דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא. והאמר ר' יוחנן מודה ר' שמעון כו' ואסיקנא ב) אלא לרבנן פרה קדשי מזבח היא. ולר' שמעון פרה קדשי בדק הבית היא. ולענין רביעה אפי' ר' שמעון

הבית היא ולענין רביעה אפי' ר"ש מודי דפסלה דכתיב כי משחתם בהם מום וגו' והאי גירסא משמע כפי' ראשון שפירשתי:

בקשו ממנו אבנים לאפוד. האי דמא בן נתינה על כרחנו בנית שני היה מדקאמר לשנה אחרת עולה לו פרה אדומה בעבדו דהא קיימא לן[ז] דבימי בית ראשון לא נשרפה שום פרה כי נשתפקו באותה שעשה משה כל ימי בית ראשון ועד עזרא שעשה השניה וכיון דהיה אפוד בבית שני אם כן שמיר נמי היה בו דהכי משמע בפרק מי שאחזו (גיטין סא. ושם ד"ה איכא) דאפוד צריך שמיר דקאמר התם איכא שמיר דאייתי משה לאבני אפוד ואפי' לר' נחמיה דאמר לא בעי שמיר לאבני המקדש בפרק עגלה ערופה (סוטה מח: ושם) אלא היה מתקן מבחוץ ומכנים מבפנים מכל מקום באבני אפוד מודי דבעי שמיר משום דכתיב במלאתם (ט) כותב עליהם בדיו ומראה להם שמיר והן נבקעות מאליהן כתאנה זו שנבקעת בחמה ואינה חסרה כלום ואין להקשות מהיא דפרק בתרא דסוטה[ח] דתנן משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בהמ"ק בטל השמיר דמשמע משחרב בהמ"ק היינו בית ראשון מדקתני בתריה פולמוס אספסיינוס של טיטוס שהיו קודם חורבן בית שני אלמא לא הוה השמיר בבית שני מיירי דאי בבית ראשון ליעבריניהו וליתניהו משחרב בהמ"ק בטלו אורים ותומים ושמיר דהא בגמ' בברייתא אורים ותומים משחרב בית ראשון תני ליה ואורים ותומים לא היו בבית שני אבל אם ממשה דבריה שחסר בית שני ויש תימה כיון דהוה שמיר בבית שני אי"כ לקמן פרק רבי ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח שנשקלוס מלכי יון דפריך היכי מיעביד מיתבריהו אבנים שלמות אמר רחמנא ניחתיהו פירוש בברזל אלא להוות שם פגימה לא תניף עליהם ברזל אמר רחמנא ומאי קושיא ליעבדיהו על ידי שמיר וי"ל דעל ידי שמיר אינו נעשה חלק כי אם מנקבו כתאנה שלא תהא חסרה כלום אבל אין עושה אותן שלימות אלא תחגור בהן לפורן ופגימה בחגירת לפורן פסלה במזבח כדאיתא בפרק קמא דחולין (דף יח. ושם)[ט]:

מסורת הש"ס

ב) [לקמן כד. ע"ש], ג) [ע"ל על לוקן], ד) [ומסי' מב. יש"נ], ד) [ומוסי' דפרה פ"ב ה"ח], ה) [נדה מ. מולין נח:], ו) סנהדרין ז:, כמורות מ. תמורה כח: חולין כג., ז) קדושין לא., ח) [ע"ל על לוקן], ט) בדפו"י הגירסא סגיא יכ"ה הרש"ש, י) כש"ל: מן הגויים, כ) [ועי' תוס' ב"מ ב. סד"ה אף עובדן], ל) [ע"ל חטאת העוף], מ) [ע"ל אלו קדשים כ.], נ) [פרה פ"ב מ"ה], ס) [דף מח.], ע) [וע"ע תוספות פוכה מט. ד"ה שכל ותוספות גיטין סח. ד"ה איכא ותוספות זבחים נד: ד"ה אבנים ותוס' חולין יח. ד"ה ומכה],

תורה אור השלם

1. כָּל צֹאן קֵדָר יִקָּבְצוּ לָךְ אֵילֵי נְבָיוֹת יְשָׁרְתוּנָךְ יַעֲלוּ עַל רָצוֹן מִזְבְּחִי וּבֵית תִּפְאַרְתִּי אֶפְאָר׃
ישעיהו ס ז
2. וְאִסַּף אִישׁ טָהוֹר אֶת אֹפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה חַטָּאת הוּא׃
במדבר יט ט
3. וּמִיַּד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֵלֶּה כִּי מָשְׁחַתְּם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יִרְצוּ לָכֶם׃
ויקרא כב כה
4. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ׃
בראשית ו יב
5. פֶּן תַּשְׁחִתוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כֹּל סְמֶל תַּבְנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה׃ דברים ד טז
6. זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל׃
במדבר יט ב
7. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי׃
שמות כה ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' יעלו לרצון על מזבחי. ר"ב אף על פי דבקרא לא כתוב כן הכא כתיב יעלו על רצון אלא שהתלמיד מפנה משמעו וכה"ג בתני התוס' בעיר[ון]: (ב) יש"י ד"ה דאי ס"ד לא אלימא קדושתיה טפי מקדושת: (ג) ד"ה מודה ר"ש וכו' דקאמר ר' שמעון כל"ל ומיבעי ליה ממקן: (ד) בא"ד הוסיף לך הכתוב ליה אחרת: (ה) ד"ה ה"ג אלא וכו' דחטאת וכו' בם ותנא וכו' משום דחטאת וכו' בדק הבית היא הואיל וכו' אין בה מום: (ו) תוס' ד"ה אלא וכו' בדק הבית הוא ל"ש: (ז) בא"ד בדק הבית היא ואין סברא: (ח) בא"ד שאני פרה וכו' והבי פירושו לעולם קדשי בדק וכו' מזבח הוא סוף סוף: (ט) ד"ה בקשו וכו' דכתיב במלאתם והיה מותם:

בששים ריבוא שכר. ששים ריבוא דיינר היו רוצין ליתן לו ריוח: **לא ליערו.** להקיצו משנתו: **אבני שהם הפסיק הענין.** מדלא כתיב ואבני שהם כדכתיב בכולהו וכסף ונחשת ותכלת ועורות [ט] הפסיק הענין ולא קאי אויקמו: **והא ואבני מלואים כתיב דהדר ערביעה.** למילתא קמייתא וליתסרו: **ועוד הא קתני.** עלה דההיא דר"א: **לשנה הבאה נולדה בו'.** אלמא לית ליה קיחה לר"א: **פגרי ישראל.** פרסור ישראל לקחה משלו מן העובד כוכבים לעצמו וחזר ומכרה לגבור: **ור"א לא חייש לרביעה.** לשילא פרסין דתני [כג:] טעמא דר"א משום קיחה: **ודמא שמו.** זהו המזכר למעלה [שם]: **חייש ליה קיחה.** ובעינן תגרי וחייש לרביעה ובעינן שימור: **ולד נוגחה.** פרה שנגחה ישראל כשהיא מעוברת ומת ולדה פסול לקרבן: **דהיא וולדה נגחוהו.** ונוגח שנגח בעד אחד או ע"פ הבעלים שהודו מעצמן ואין עדים בדבר אינו נסקל ואמרינן בתורת כהנים [ט] מן הגאן להוציא את המוקצה ומן הגאן וי"ו יתירה להוציא את הנוגח: **משעה שנולדה.** נמעי אמה. לקנין מפרש מנא ידעי דהאי ולד אדום הוא: **ולדותיהן מופרין.** אותן שנתעברו בהן אחרי כן: **מחלוקת.** דר"א ורבנן כשנרבעו כשהן מוקדשין ובמסכת תמורה [ל:] מפרש טעמא דר"א משום דבזיא מילתא: **שהי שערות פוסלות בה.** שחורות או לבנות: **ומ"ש דידהו.** לאזלי ישראל ועבדי לגבורי ועבד הא מלתא בבהמת ישראל: **במוחזקת.** מין משפחות פרות היו לו לדמא בן נתינא מוחזקות לילד ולדות אדומין בהעברת כוס: **אקילעא.** פורק"א לפני הטרקלין: **וכן היה ר"א כו'.** משום דחייש לרביעה: **גרוריס.** מעצמן נגררין להתגייר אע"פ שאין מקבלין אותן: **מעבודת כוכבים הדרי בהו.** כדכתיב לקרות כולם בשם ה' [לפניה ג] אבל מרביעה לא הדרי: **ותרוייהו אמרי.** ר' אמי ורבי יצחק נפחא. בין דרב פפא לרב זביד איכא טובא דרב פפא מתני פתח חד פתח אידך ואמתני מאי קראה ברב יוסף ואתקפתא דדלמא מעבודת כוכבים הוא דהדרו מתני לה בתנאי: **שכם אחד.** משמע אין חילוק בעובדיו ישראל והאומות תהא עבודתן שוה בכל מלותיו: **גם אתה תתן.** מיקמי לר"א: **הניחא למ"ד.** פלוגתא דבני רבי חייא ורבי יהושע בן לוי בפ' בתרא דשחיטת קדשים (זבחים קטו.): דמי

ואבני מלואים כתיב דהדר ערביה. לפ"ה משמע דזה הפסוק בויקחו לי תרומה ומתחלה היה דומה אבני שהם הפסיק הענין והדר מקשה והא ואבני מלואים כתיב דהדר ערביה שגם אבני שהם נקרא בהם ויקחו ותימה דאמר דכתיב אבני שהם להפסיק הענין לא יכתוב שוה וי"ו בפסוקים ועוד קשה מי משני עירוב מקרבות בכי האי גוונא א"כ פ"ק דשבועות (דף י.) דתנן ר"מ אומר כל השעירים כפרתן שוה ומפיק ליה בגמרא מדכתיב ושעיר ופריך עלרת ויום"כ דלא כתיב בהו ושעיר מאי איכא למימר ומאי פריך הא כיון דבסוכות דכתיב כתיב ושעיר נמי הדר ערביה לכך נראה דהאי מעשה דדמא בן נתינא לאו באבני שהם הוה אלא באבני החשן ואע"ג דאמר בגמרא בקשו ממנו אבנים לאפוד י"ל כיון שחשן מחובר לאפוד קרי אפוד וכן משמע בירושלמי דפאה דמייתי האי עובדא דדמא בן נתינא גבי פעם אחת אבדה יפה מבניתן והכי פריך הכא והא כתיב אבני מלואים (ב) והדר ערביה ובאבני מלואים מיהא דכתיב וי"ו לדרוש בהו ויקחו ויתא נמי ההיא דפרק קמא דשבועות (דף י.) דכיון דכתיב ושעיר בסוכות ניתא דבההוא ב)מרביה קרא וכ"ת גרס והא ואבני הדר ערביה וקאי אההוא דפרשת ויקהל דכתיב קחו מאתכם תרומה וכתיב ואבני שהם ואבני מלואים

הכל בוי"ן בלא שוה הפסק:

ור"א לא חייש לרביעה והא תניא אמרו לו וכו'. הוה מצי לאקשויי מההיא דוכן היה ר"א פוסל בכל הקרבנות אלא מה חייש לרביעה אלא ניחא ליה לאתויי מההיא מעשה דקיימי עלה:

וניחוש דלמא רבעה לאמה. הא דלא פריך דלמא עלה עול על אמה והיא ואמה נשאו עול דא"כ לא אשכחן פרה שלא עלה עול על אמה דתנן (פרה פ"ב מ"ד) עלה עליה זכר פסולה: **ותני עלה ר"א אוסר וכו'.** לאו דוקא אכל הפסולין קאי דהא אתנן פסול לגבי המזבח ואמרינן במרובה (ב"ק סו. ושם) דבין לב"ש ובין לב"ה ולדות של אתנן מותרים ואין לומר דר"א פליג עליהו: **ישראל** היו משמרין לאמה משעה שנוצרה. תימה לא נמי אמאי אינם נריכים לשמור דלגבא דר"א קיימינן דאית ליה ג) זה וזה גורם אסור וי"ל כיון דטעמא דאמר נמי אינו אלא משום דבזיא מילתא כדאמרינן בסוף תמורה (דף ל.) ומהאי טעמא אמרי' דנרבעו בסהן חולין מותרין דכיון דאשתנו לא בזיא מילתא הכי נמי בנרבע האב לא מינכרא ולא בזיא מילתא:

יתרו

בששים רבוא שכר בהנא מתני בשמונים רבוא והיו מפתחות מונחות תחת מראשותיו של אביו ולא צערו [1]אבני שהם הפסיק הענין והא [2]ואבני מלואים כתיב דהדר ערביה ועוד קתני סיפא [ה]לשנה אחרת נולדה לו פרה אדומה בעדרו נכנסו חכמי ישראל אצלו אמר להם יודע אני בכם שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנין לי עכשיו איני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל אבא התם על ידי תגרי ישראל זבון ורבי אליעזר לא חייש לרביעה והתניא [3]אמרו לו לר' אליעזר מעשה ולקחוה מן העובד כוכבים ודמא שמו ואמרי לה רמץ שמו אמר להן רבי אליעזר [4]משם ראיה ישראל היו משמרין אותה משעה שנולדה רבי אליעזר תרתי אית ליה [ו] קיחה וחייש נמי לרביעה אמר מר ישראל היו משמרין אותה משעה שנולדה וניחוש דלמא רבעי לאמא כי הוה מעברה [7]דאמר רבא [8]וולד הנוגחת אסורה היא וולדה נגחו וולד הנרבעת אסורה היא וולדה נרבעו אימא ישראל היו משמרין אותה משעה שנוצרה וניחוש דלמא רבעוה לאמא מעיקרא [9]דתנן [3]כל הפסולין לגבי מזבח ולדותיהן מותרין ותני עלה ר' אליעזר אוסר הניחא לרבא דאמר רבא אמר רב נחמן [10]מחלוקת כשנרבעו כשהן מוקדשין אבל כשהן חולין דברי הכל מותרין אלא לרב הונא בר חיננא אמר רב נחמן מחלוקת כשנרבעו כשהן חולין [3]אבל כשהן מוקדשין דברי הכל אסורין מאי איכא למימר אימא ישראל היו משמרין אותה לאמא משעה שנוצרה וניחוש דילמא רבעוה לאמא דאמא כולי האי לא חיישינן אמר מר ישראל היו משמרין אותה משעה שנוצרה מנא ידעינן אמר רב כהנא כום אדום מעבירין לפניה בשעה שעולה עליה זכר א"ה אמאי דמיה יקרין הואיל ושתי שערות פוסלות בה ומאי שנא דידהו אמר רב כהנא במוחזקת יתיב ר' אמי ורבי יצחק נפחא אקלעא דר' יצחק נפחא פתח חד מינייהו ואמר וכן היה ר"א פוסל בכל הקרבנות כולן פתח אידך מינייהו ואמר [11]מאי אותיבו ליה חברוהי לר"א [3]כל צאן קדר יקבצו לך וגו' אמר להן ר"א כולם גרים גרורים הם לעתיד לבא אמר רב יוסף מאי קרא [4]כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו' אמר ליה אביי ודלמא מעבודת כוכבים הוא דהדור בהו אמר ליה רב יוסף לעבדו שכם אחד כתיב רב פפא מתני הכי ורב זביד מתני הכי ותרוייהו אמרי וכן היה רבי אליעזר פוסל בכל הקרבנות ותרוייהו אמרי ומאי אותיבו ליה חברוהי לרבי אליעזר כל צאן קדר יקבצו לך וגו' אמר רבי אליעזר כולם גרים גרורים הם לעתיד לבא ומאי קראה כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה' מתקיף לה רב יוסף ודלמא מעבודת כוכבים הוא דהדרי בהו א"ל אביי לעבדו שכם אחד כתיב מיתיבי [5]ויאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועולות קודם מתן תורה שאני ת"ש [6]ויקח יתרו חתן משה עולה וזבחים לאלהים יתרו נמי קודם מתן תורה הוה [12]הניחא למ"ד יתרו קודם מתן תורה הוה אלא למ"ד

יתרו

מסורת הש"ס

ה) [קדושין לא. ע"ש], ו) [תוספת' דפרה פ"ב ה"ח], ז) [שבת כט: וש"נ], ד) [בהדיה פ. תמורה ל.], ח) [תמורה שם [לקמן מו:]], ט) [תמורה ל: ע"ש ל"ע ועי' מוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי], י) [נעיל כב: ע"ש], יא) [זבחים קטו.], יב) [שמות כה], יג) [ויקרא פרשתא כ], יד) [נ"ל ערביה], טו) [לקמן מט. ובפסחים כו: מ.],

תורה אור השלם

1. אבני שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן:
שמות כה ז
2. ואבני שהם ואבני מלאים לאפוד ולחשן:
שמות לה ט
3. כל צאן קדר יקבצו לך אילי נביות ישרתונך יעלו על רצון מזבחי ובית תפארתי אפאר:
ישעיהו ס ז
4. כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם יי לעבדו שכם אחד:
צפניה ג ט
5. ויאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועלות ועשינו ליי אלהינו:
שמות יח יב
6. ויקח יתרו חתן משה עלה וזבחים לאלהים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים:
שמות יח יב

הגהות הב"ח

(ה) גמ' תרמי אית ליה אית ליה קיחה:
(ו) תוס' ד"ה ואבני וכו' דהדר ערביה דבאבני:

לעזי רש"י

פורק"א. אכסדרה.

מוסף רש"י

בששים רבוא שכר. היה משתכר בה ששים ריבוא דינרי זהב (קדושין לא.). תחת מראשותיו של אביו. והוא ישן (שם). משם ראיה. בתמיה (סוכה כח.). וולד הנוגחת אסורה. הקרבנה כגון שנגחה על פי עד אחד או על פי הבעלים דמתסקא לגמה ולא להריגו (סנהדרין פ. ע"ש). כל הפסולין לגבי מזבח. כגון מוקצה וענבד (לקמן מו:). כל צאן קדר. קדר ישמעאל, ותמיד יעלו על לגון מזבח, אלמא בשאר קרבנות נמי שרי (לעיל כב:).

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה יג יג [ופי"ח מהל' מקי ממון הלכה יח] סמג סוף לאוין שנו:
ב ג מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' יב סמג שם:

רבינו חננאל

והנה בענין האפוד כתיב בהו ויקחו לי תרומה והיאך בקשו לקנותם מעובד כוכבים. ופרקינן כיון דלא כתיב ואבני שהם. דאמרי' וא"ו מוסיף על ענין ראשון אלא אבני שהם הפסיק הענין שכתוב בהו ויקחו. ומקשינן אזהנא בויקהל משה כתיב קחו מאתכם תרומה. וכתיב התם ואבני שהם ואבני מלואים. ועוד הנה קנו ממנו פרה אדומה. ומקשינן ג) היאך א"ר אליעזר שקנה פרה אדומה מעובד כוכבים. ופרקינן (זר) דמא בן נתינה זו הפרה לא נולדה לו מפרה שלו אלא מתגר ישראל זבנה וישראל היו משמרין את אמה משעה שנוצרה. ור' אליעזר לטעמיה דחייש לרביעה דפרה ולדביעה דאימה. דסבר ולד נרבעת אסורה. ואי אמרת ניחוש לאמה דאמה. כולי האי לא חיישינן. ומנא ידעי דמשמרי לה. אמר רב כהנא כוס אדום מעבירין לפניה בשעה שעולה עליה זכר. אי הכי אמאי דמיה יקרין הואיל ושתי שערות פוסלות בה. ומאי שנא בדידהו אנן נמי נעביד. אמר רבינא במוחזקת. וכן היה ר' אליעזר פוסל בכל הקרבנות כולן. אמרו לו והא כתיב כל צאן קדר יקבצו לך וגו'. אמר להן כולן גרים הם לעתיד לבוא. אמר רב יוסף מהאי קרא לקרא כולן בשם ה' ולעבדו שכם אחד

ו) עי' בתוס' כאן ד"ה ואבני. שהביאו גירסת רבינו בזה.
ג) נראה ד"ל הא אמר ר"א דאסור לקנות פרה אדומה כו'.

יתרו לאחר מתן תורה הוה. ולא"ת ג"כ לפורה אמאי משה לא נאמר אלא לאחר מתן תורה ותיקשי על הא דאמרינן בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף סב.) ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה על ידו וקמשיב פירש מן האשה ומאי קאמר הא לא היתה לפורה עמו וי"ל שהקב"ה נתן לב לפרוש מן האשה ולמ"ד קודש מתן תורה בא קשיא מה שאמר משה אל יתרו והודעתי את חוקי האלהים ואת תורותיו דהא עדיין לא ניתנה תורה ועוד קשיא מה שפי' רש"י בפרשת יתרו שלא היה לו למשה שהות לשפוט ישראל עד מחרת יום הכפורים ונראה דכל אותה פרשה ראשונה דיתרו נאמרה קודם מתן תורה אבל סוף הפרשה ודאי לא נאמרה עד לאחר מתן תורה אלא אגב שמספר ביאת אותנו מספר כל עניינו עד שחזר לאהלו ואפילו למ"ד לאחר מתן תורה בא ק"ק למה נכתבה פרשה זו לכאן וי"ל דלפי שספר בביאת עמלק שהרע לישראל ראשונה מספר נמי מעשה יתרו שהטיב לישראל ראשונה מעלה חשובה שנתן להם: **רבי** יוחנן **אמר** גבול יש לה פחות מבת ג' נעקרת. וליכא למימר לרביעה וקאי לשנויי דומיא דמתני' דאין מעמידין וההיא דלוקחין מהם בהמה לקרבן ואלינא דרבנן קאמר דאילו ר"א אפי' בת שתים חיים לרביעה הא פרה בת שתים וחיים לרביעה ותו דקתני וכן היה ר"א פוסל בכל הקרבנות דמשמע אפילו בני שנה וא"ת לרבי יוחנן היכי שרי ליקח לקרבן פחותה מבת שלש שנים ניחוש דלמא רבעוה לאמה כשהיא מעוברת והיא וולדה נרבעו י"ל דר' יוחנן לטעמיה דאמר בפ' העגל (יבמות עח. וסס) עובר לאו ירך אמו הוא: **פרה** וחמור בת שלש שנים ודאי לכהן. פי' דקודם שלש ודאי לא ילדה ואם לאמה הא מעשה בכל יום דפרה בת שתי שנים יולדת וי"ל דודאי עתה נשתנה הענין מכמו שהיה בדורות הראשונים כמו בעינוניתא דורדא דאמרי' פרק אלו טרפות (חולין דף מז. וסס) כל חיוא בריתא הכי אית להו אלמא גוייתא אית להו ועתה היא בכל הבהמות שלנו ב): **מזמורא** יתמא. פי' שלא הוזכר שם האומר וקשה דהא כמה מזמורים יש כיולא בו מזמור לתודה (תהלים ק) מזמור שיר ליום השבת (שם צב) שלא הוזכר שם האומרן ונראה לפרש שקרא לו יתמא משום שלא הוזכר על מה נאמר כמו מזמור לתודה שמפרש שנעשה לאמרו על התודה וכן מזמור שיר ליום השבת ואע"פ שיש יושב בסתר עליון (שם צא) אשרי האיש (שם א) ה' מלך גאות לבש (שם צג) שלא הוזכר על מה נעשו מ"מ אין כתוב בהן מזמור: למשה

אמר רב כמאן קרו פרסאי לספרא דביר מהכא [14]**ושם דביר לפנים קרית ספר** ג) **(רב אשי) אמר כמאן קרו פרסאי לנידה דשתנא מהכא** [15]**כי דרך נשים לי** וידום

ובדגון אלהיהם: יתמא. שלא הוזכר שם אומרו: **ירגזו.** על שהכס במכת טמורים: **השיקה.** אלון עלי שטים: **הפנופי.** התרוממי: **המחושקת.** קשורה כמו ומשוקיהם כסף (שמות מז): **בריקמי זהב.** מלופה זהב טהור מצית וממוך: **המהוללה בדביר ארמון.** שם"ת של משה נתוכו ואלון מהולל ומפואר במה שבתוכו: **בעדי עדיים.** ואין לך עדי גדול מזה: **דביר.** הוא ספר בלשון פרסי: **וישראל מאי אמרו.** בנסוע האלון בעת המסעות שבמדבר שהיה משה אומר קומה ה' (במדבר י) ומה ישראל עונין אחריו: **דשתנא.** טוטריקון ד' דרך ש' נשים: וידוס

ולא כתיב ביה נמי מזמור לדוד. ר' אלעזר אמר ה' מלך ירגזו עמים. ר' שמואל בר נחמני אמר ה' מלך גאות לבש. ר' יצחק נפחא אמר רומי שיטה פי' הארון שהוא עצי שטים התנופפי ברוב הדרך המחושקת בדקמי זהב המהוללה בדביר וארמון. כי הארון היה נתון בדביר שבארמון. רב אשי מתני להא דר' יצחק נפחא אהא. ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' וגו'. וישראל מאי אמרו. אמר ר' יצחק נפחא רומי רומי שיטה כו': אמר רבא כמאן קרו פרסאי לבית הספר דביר מהכא ושם דביר לפנים קרית ספר: וקרו נמי לנדה דושתנא. כדכתיב דרך נשים לי.

ג) מתיבת ירושלמי עד גרופים של זית נראה המקומות להגיה אלא וישרנה הפרות.

תורה אור

1. וַיֹּאמֶר שָׁאוּל מֶעֱמַלְקִי הָבִיאוּם אֲשֶׁר חָמַל הָעָם עַל מֵיטַב הַצֹּאן וְהַבָּקָר לְמַעַן זְבֹחַ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ וְאֶת הַיּוֹתֶר הֶחֱרַמְנוּ:

שמואל א טו טו

2. וַיֹּאמֶר אֲרַוְנָה אֶל דָּוִד יִקַּח וְיַעַל אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב בְּעֵינָיו רְאֵה הַבָּקָר לָעֹלָה וְהַמֹּרָגִים וּכְלֵי הַבָּקָר לָעֵצִים:

שמואל ב כד כב

3. הִנֵּה שַׁמְתִּיךָ לְמוֹרַג חָרוּץ חָדָשׁ בַּעַל פִּפְיוֹת תָּדוּשׁ הָרִים וְתִדֹּק וּגְבָעוֹת כַּמֹּץ תָּשִׂים:

ישעיהו מא טו

4. וְהֶעֱגַלְה בָּאָה אֶל שְׂדֵה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית הַשִּׁמְשִׁי וַתַּעֲמֹד שָׁם וְשָׁם אֶבֶן גְּדוֹלָה וַיְבַקְּעוּ אֶת עֲצֵי הָעֶגְלָה וְאֶת הַפָּרוֹת הֶעֱלוּ עֹלָה לַיְיָ:

שמואל א ו יד

5. וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל טְלֵה חָלָב אֶחָד וַיַּעֲלֵהוּ עוֹלָה כָּלִיל לַיְיָ וַיִּזְעַק שְׁמוּאֵל אֶל יְיָ בְּעַד יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲנֵהוּ יְיָ:

שמואל א ז ט

6. וַיַּעֲשׂוּ הָאֲנָשִׁים כֵּן וַיִּקְחוּ שְׁתֵּי פָרוֹת עֹלוֹת וַיַּאַסְרוּם בָּעֶגְלָה וְאֶת בְּנֵיהֶם כָּלוּא בַּבָּיִת:

שמואל א ו י

7. וַיִּשְׁרְנָה הַפָּרוֹת בַּדֶּרֶךְ עַל דֶּרֶךְ בֵּית שֶׁמֶשׁ בַּמְּסִלָּה אַחַת הָלְכוּ הָלוֹךְ וָגֹעוּ וְלֹא סָרוּ יָמִין וּשְׂמֹאוֹל וְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים הֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם עַד גְּבוּל בֵּית שֶׁמֶשׁ:

שמואל א ו יב

8. אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיְיָ וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיְיָ כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם:

שמות טו א

9. וְאֲמַרְתֶּם בְּיוֹם הַהוּא הודו לַיְיָ קְרָאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילֹתָיו הַזְכִּירוּ כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ:

ישעיהו יב ד

10. מִזְמוֹר שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ:

תהלים צח א

11. יְיָ מָלָךְ יִרְגְּזוּ עַמִּים יֹשֵׁב כְּרוּבִים תָּנוּט הָאָרֶץ:

תהלים צט א

12. יְיָ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְיָ עֹז הִתְאַזָּר אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט:

תהלים צג א

13. וַיְהִי בְּנֹסַע הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה יְיָ וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ:

במדבר י לה

14. וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה אֶל יְתֹשֵׁבִי דְבִיר וְשָׁם דָּבִיר לַפָּנִים קְרִית סֵפֶר:

שופטים א יא

15. וַתֹּאמֶר אֵל אֲבִיהָ אֵל יַחַר בְּעֵינֵי אֲדֹנִי כִּי לוּא אוּכַל לְקוּם מִפָּנֶיךָ כִּי דֶרֶךְ נָשִׁים לִי וַיְחַפֵּשׂ וְלֹא מָצָא אֶת הַתְּרָפִים:

בראשית לא לה

רבינו חננאל

והא כתיב ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדוני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה וגו'. אמר רב יוסף ארונה גר תושב היה. מאי מוריגים. אמר עולא מטה של טורביל. פי' היא עיזא דיקורקסא דדישא דושתא כדכתיב הנה שמתיך למורג חרוץ חדש וגו'. ת"ש ואת הפרות העלו עולה לה' וגו'. התם הוראת שעה היתה. ואסיקנא נקבה כשרה לעולה בבמת יחיד שנא' ויקח שמואל טלה חלב אחד ויעלהו עולה וגו'. והא ויעלהו זכר משמע. ויעלה כתיב חסר וא"ו. ר' יוחנן אמר גבול יש לה פחותה מבת ג' שנים אם רובעה נעקרת. ועובד כוכבים חס על בהמתו שלא תיעקר ואינו רובעה. אבל בת ג' שנים אינה נעקרת. וחייש לרביעה. איתיביה כל הני תיובתא ושני ליה התם בפחותה מבת ג' שנים ת"ש ואת הפרות העלו עולה לה' בפחותות מבנות ג' שנים. ומי מצית אמרת הכי והכתיב ואת בניהם כלו בבית: **ירושלמי** ו) והכתיב ויאמר שאול מעמלקי הביאום

מסורת הש"ס

דמי מיטב. למוכרן ולקנות בדמיהן בהמות מישראל להקריב: **וזבינא.** מכר: **אורנה.** יבוסי היה בספר שמואל: **ראה הבקר לעולה.** אלמא הקריב דוד בהמת עובד כוכבים לקרבן: **גר תושב.** שקיבל שבע מצות בני נח והרי רביעה בכלל: **עוריבל עיזא דקורקסא.** דף גדול ועב מאד ורחב וטרוף בפגימות הרבה לרוחבו עמוקות תכופות זו אצל זו ודשין בו תבואה שמעבירין עליו הבהמות והפגימות נכנסו' בדישים והתבואה נחבטת: **למורג חרוץ.** טרוף בפגימות והן פיפיות: **תדוש הרים.** אלמא לדישה עבדי ליה: **ואת הפרות.** באנשי בית שמש מישמעי קרא בפרות שהביאו הארון מארץ פלשתים: **הורמא שבה.** מפני שנעשה על ידיהן שהביאו הארון מעצמן ואין אים מנהיגם ואת בניהם כלו בבית (ש"א ו) ולא געו אחרי בניהם אלא הוליכוהו ואמרו שירה כדלקמן: **דלמא בבמה יחיד.** שרי דהתם בבמת יחיד הואי דבמה גדולה בנוב היתה באותה שעה כשנלקח הארון והרב משכן שילה ובאו להן לנוב: **טלה חלב.** רחל ומניקה את בנה: **רבי יוחנן אמר.** הא דקתני לעיל [כב:] לוקחין מהם לקרבן לאו מלתא פשיטתא ד) היא לכל בהמות: אלא **גבול יש לה פחותה מבת ג' שנים נעקרת.** בהרבעת אים ונקחת מן העובד כוכבים דחיים עלה: **אכל בה שלש.** שוב אינה נעקרת וחיישינן לרביעה: **כל הני תיובתא.** דהני קראי דשרו בהמות עובד כוכבים להקרבה: **פרה וחמור בו'.** בבכורות (יט:) תנן הלוקח בהמה מן הנכרי ואינו יודע אם בכר בכרה אם לאו עד בת שנתה ודאי לכהן מכאן ואילך ספק פרה וחמור בת שלש ודאי לכהן ולד ראשון שתלד ביד ישראל אם זכר הוא ודאי לכהן אם איה יתירה בעת לידתה על בת שלש דודאי לא ילדה בבית נכרי: **מכאן ואילך.** אם יתירה על בת שלש היתה כשילדה בבית ישראל הוי ולדה זה ספק בכור (ד) ואיכא למימר בכר בכרה בבית עובד כוכבים ואיכא למימר לא בכרה זה בבית העובד כוכבים וזה בכור שלה וירעה בכור זה עד שיסתאב שהרי אינו ראוי לקרבן שמא אין זה בכור ולאחר שיש בו מום יאכלנו בעליו ולא יתננו לכהן שבכור בעל מום מומר לזריס ואין בו אלא משום גזילת מתנות כהונה אפי' הוא ולדי וזהו ספק הוה הכהן מוציא מחבירו ועליו הראיה שלא ילדה בבית העובד כוכבים וגבי ספק פטר חמור מפרש עליו טלה להתירו בהנאה דכתיב תפדה בשה [שמות יג] והטלה יעבר (ה) בעצמו דאפילו ולדי פטר אין קדושה חלה על טלה הניתן אלא משום גזילת כהן יש וכיון שהוא ספק אפילו גזל ליכא דראיה על הכהן: ו) **כלו בבית.** לשון בית הכלא (מלכים ח כב). ליישנא אחריינא לשון מניעה כמו לא יכלה ממך (בראשית כג) מנעום מלילך אחריהם: **וישרנה.** אז ישיר כי גאה גאה לשלוח יד בפלשתים ובדגון אלהיהם: **יתמא.** שלא הוזכר שם אומרו: **ירגזו.** על שהכס במכת טמורים: **השיקה.** אלון עלי שטים: **הפנופי.** התרוממי: **המחושקת.** קשורה כמו ומשוקיהם כסף (שמות מז): **בריקמי זהב.** מלופה זהב טהור מצית וממוך: **המהוללה בדביר ארמון.** שם"ת של משה נתוכו ואלון מהולל ומפואר במה שבתוכו: **בעדי עדיים.** ואין לך עדי גדול מזה: **דביר.** הוא ספר בלשון פרסי: **וישראל מאי אמרו.** בנסוע האלון בעת המסעות שבמדבר שהיה משה אומר קומה ה' (במדבר י) ומה ישראל עונין אחריו: **דשתנא.** טוטריקון ד' דרך ש' נשים:

ד) זכחים קטו: ע"ש מנחות כב. ע"ש. ה) [ויעלה כמיב ויעלהו קרי.]. ו) [ע"י תוס' לעיל כב. ד"ה רביעא]. ז) רש"ל מ"ז. ח) [ע"ל והתנן]. ט) [בכורות יט:]. י) [ע"ל אמר רב אשי וכ"ל בע"י ובילקוט פ' ויצא איתא אמר רב ספרא כמאן וכו']. יא) בס"ל: פסיקתא. יב) [ע"ל לפני ד"ה פרה ומחמור]. יג) הבפים על ידו על שמתן כל"ל. יד) [וע"ע תוס' בכורות יט: ד"ה פרה ותוס' מולין מז. ד"ה כל הנ"].

גליון הש"ם

גמ' ה"נ מסתברא. עי' טורי אבן ר"ה דף י ע"ל ד"ה עגל: שם נבול יש לה. עי' לקמן דף מו ע"ב תוס' ד"ה כשנרבעו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכ' זוטרא. כ"כ ס"ל וכן אמר רב זוטרא מו' שעקמו פניהם מו': (ב) שם משה וכנ' ישראל. נ"ב ס"ל נאמר כאן הלך וגעו ונאמר להלן כי גאה גאה: (ג) שם לא לה דר' יצחק נפחא אהא וכו' ר' יצחק נפחא רומי: (ד) רש"י ד"ה מכאן וכו' דאיכא למימר וכו' לא בכהה בבית כל"ל ותיב' זה נמחק: (ה) בא"ד והטלה יעבר לעצמו:

מוסף רש"י

מטה של טורביל. כך נקרא במסכת פרה (פי"ב מ"ט. זבחים קטז). **עיזא דקורקסא.** נקר גדול מלא ידאלו (מנחות כב.). כמין עז של עץ יש בו ידאלו מלא ונם עשוי חריצים חריצים קרני"ם ומוליכו ומביאו על הקשים של דשה לאחר שנדושה ומתפתכין ונעשין תבן (זבחים קסז:). **מאי קרא.** להוא עשוי חריצין ומוכן לזוח ולדין (שם). למורג חרוץ כו'. מוריגים לזורב דשה, דכמיב מורג ומכיב מדוש (מנחות כב.). **חדרון.** יפה ומצוייר (שם).

רבינו חננאל (המשך)

וגו'. אין למידין משאול דמר דיש לקיש שאול גרופית של שקמה היה. כלומר לא היה גרופית של זית. ואי פחותה מבת שלש שנים מי ילדה. והתנן פרה וחמור בת ג' ודאי לכהן כלומר ודאי עדיין לא בכרה. אלא מחווורתא כדשנין מעיקרא הוראת שעה היתה: וישרנה הפרות בדרך. מאי וישרנה אמר רב שעקמו פניהם כלפי הארון ואמרו שירה. ואל תתמה שהרי אתון של בלעם דברה עמו. ר' יוחנן אמר משום ר' מאיר אמרו שירת משה אז ישיר משה וגו'. ור' יוחנן דידיה אמר ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמי עלילותיו. ריש לקיש אמר מזמורא יתמא ומאי ניהו מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה. ואמאי קרו ליה מזמורא יתמא משום דלא כתיב ביה מזמור לתודה ולא מזמור שיר

מסורת הש"ס

א) נכ"ל: ס' עפרים ומרבע, וכן לאלן], ב) תענית כ, ג) ס"ל מ"ל אלעזר, ד) [נתמלכן], ס) קדושין פ:, ו) [נ"ל שמים], ז) [סוגר. רש"ש],

הגהות הב"ח

(א) גמ' כיום תמים כלל דמעיקרא לאו כיום תמים ר' שמואל בר נחמני: (ב) שם דכתיב ביה ועשית הישר וכו' דכתיב ביה תמים: (ג) רש"י ד"ה ספר וכו' ניקבעה הכא ושכשתא: (ד) תוס' ד"ה למשה וכו' מלמד שהזדרח לו גלגל חמה:

לעזי רש"י

הטיריל. עורף.
פולס"א. הבשר שעל עצם הירך.

מוסף רש"י

אחיא אחל אחל. כתיב במלחמת יהושע אחל גדלך ובמלחמת משה כתיב אחל את פחדך, מה יהושע נקדמה לו חמה במלחמתו דכתיב בהיל, אף משה כן, שכן דרך הכתובין למד סתום מן המפורש כרמז, בדבור דומה למחיכו, ובזירה שוה אחת מן י"ג מדות שניתנו לו למשה מסיני, ובמחילת סיפרא מפורש (תענית כ:). **עם שתי נשים.** מפני שדעתן קלה ושתיהן נוחות להתפתות ולא תיכל זו מחבירתה, שאף היא מעשה כמותה (קדושין פ:).

רבינו חננאל

וידום השמש וירח עמד וגו' מאי על ספר הישר זה ספר בראשית שהוא ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים כדכתיב תמות נפשי מות ישרים. והיכא רמיזא עמידת השמש וזרעו יהיה מלא הגוים אימתי יהיה כח זרע אפרים ידוע אצל מלא הגוים בשעה שהעמיד חמה ליהושע. כמה עמד. ר' יהושע בן לוי אמר כיום תמים. כ"ד שעה. כיצד אזל שית וקם שית כללו של דבר כיום תמים כו'. פי' כתיב ויעמד השמש בחצי השמים. וכתיב ולא אץ לבוא כיום תמים. כלל עמידתו כיום תמים שהוא כ"ד שעות. כיצד עלה שש כמנהגו עד שהגיע לחצי השמים ועמד שם שש שעות וירד ו' שעות כמנהגו עד שהגיע למערב ולא אץ לבוא כיום תמים ועמד שם ו' שעות אחרות. הרי כ"ד שעות כיום תמים. ר"א אומר כ"ד שעות זולתי י"ב שעות שבכל יום הכל ל"ו שעות. כיצד עלה מן המזרח שש שעות עד שהגיע בחצי השמים ועמד שם י"ב שעות וירד למערב שש לא אץ לבוא אלא עמד שם י"ב שעות. נמצאת עמידתו בשני מקומות כ"ד שעות כיום תמים.

ר' שמואל בר נחמני אמר עלה כמנהגו ו' ויעמד השמש בחצי השמים י"ב וירד ו' ועמד במערב כ"ד שעות שנאמר ולא אץ לבוא אלא עמד כיום תמים כ"ד שעות נמצאת עמידתו בשני מקומות ל"ו שעות. וי"ב כמנהגו הכל מ"ח שעות. איכא דמתני לה אתוספתא גם היא כדרך הזאת. תנא כשם שעמדה לו חמה ליהושע כך עמדה לו למשה ולנקדימון בן גוריון כו'. איני והכתיב ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לשמע ה' בקול איש וגו'. ופרק' איבעי תימא עמידה הואי מיהו שעות נפישן כולי האי לא הוה. ואיבעי תימא אבני ברד הוא דלא הוו כדכתיב וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים וגו': ויאמר ללמד בני יהודה קשת הנה היא כתובה על ספר הישר. מאי על ספר הישר. א"ר יוחנן זה ספר בראשית כו'. ויהי כבודו. ר' אלעזר אמר זו ספר משנה תורה כו'. וירם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול. מאי רמיזא יד בערף אויביך. איזו היא מלחמה שהיא צריכה יד כנגד הערוף הוי אומר זה קשת ר' אלעזר אמר זו ספר משנה תורה כו'. וירם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול. מאי והעליה ר' יוחנן אמר שוק ואליה. ר' אלעזר אמר שוק וחזה. ר' שמואל בר נחמני אמר שוק ושופי ומאי והעליה דשופי עילוי שוק קאי: **לא** תתיחד אשה עמהן מפני שחשודין על העריות

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פכ"ב מהל' אישות כ"ה ה"ל ח סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כב סעיף ה:

תורה אור השלם

1. וַיִּדֹּם הַשֶּׁמֶשׁ וַיָּרֵחַ עָמָד עַד יִקֹּם גּוֹי אֹיְבָיו הֲלֹא הִיא כְתוּבָה עַל סֵפֶר הַיָּשָׁר וַיַּעֲמֹד הַשֶּׁמֶשׁ בַּחֲצִי הַשָּׁמַיִם וְלֹא אָץ לָבוֹא כְּיוֹם תָּמִים: יהושע י יג
2. מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וּמִסְפַּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל תָּמֹת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים וּתְהִי אַחֲרִיתִי כָּמֹהוּ: במדבר כג י
3. וַיִּמָּאֵן אָבִיו וַיֹּאמַר יָדַעְתִּי בְנִי יָדַעְתִּי גַּם הוּא יִהְיֶה לָּעָם וְגַם הוּא יִגְדָּל וְאוּלָם אָחִיו הַקָּטֹן יִגְדַּל מִמֶּנּוּ וְזַרְעוֹ יִהְיֶה מְלֹא הַגּוֹיִם: בראשית מח יט
4. הַיּוֹם הַזֶּה אָחֵל תֵּת פַּחְדְּךָ וְיִרְאָתְךָ עַל פְּנֵי הָעַמִּים תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שִׁמְעֲךָ וְרָגְזוּ וְחָלוּ מִפָּנֶיךָ: דברים ב כה
5. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם הַזֶּה אָחֵל גַּדְּלְךָ בְּעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל וְיֵדְעוּ כִּי כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ: יהושע ג ז
6. אָז יְדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ לַיְיָ בְּיוֹם תֵּת יְיָ אֶת הָאֱמֹרִי לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמַר לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם וְיָרֵחַ בְּעֵמֶק אַיָּלוֹן: יהושע י יב
7. וְלֹא הָיָה כַיּוֹם הַהוּא לְפָנָיו וְאַחֲרָיו לִשְׁמֹעַ יְהוָה בְּקוֹל אִישׁ כִּי יְהוָה נִלְחָם לְיִשְׂרָאֵל: יהושע י יד
8. וַיְהִי בְּנָסָם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם בְּמוֹרַד בֵּית חֹרוֹן וַיְיָ הִשְׁלִיךְ עֲלֵיהֶם אֲבָנִים גְּדֹלוֹת מִן הַשָּׁמַיִם עַד עֲזֵקָה וַיָּמֻתוּ רַבִּים אֲשֶׁר מָתוּ בְּאַבְנֵי הַבָּרָד מֵאֲשֶׁר הָרְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחָרֶב: יהושע י יא
9. וַיֹּאמֶר לְלַמֵּד בְּנֵי יְהוּדָה קֶשֶׁת הִנֵּה כְתוּבָה עַל סֵפֶר הַיָּשָׁר: שמואל ב א יח
10. יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ יָדְךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ יִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אָבִיךָ: בראשית מט ח
11. וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְיָ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וּבָאתָ וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֶיךָ: דברים ו יח
12. וְאֵת לִיהוּדָה וַיֹּאמַר שְׁמַע יְיָ קוֹל יְהוּדָה וְאֶל עַמּוֹ תְּבִיאֶנּוּ יָדָיו רָב לוֹ וְעֵזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה: דברים לג ז
13. בִּימֵים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה: שופטים יז ו
14. רַק לְמַעַן דַּעַת דֹּרוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְלַמֵּדָם מִלְّחָמָה רַק אֲשֶׁר לְפָנִים לֹא יְדָעוּם: שופטים ג ב
15. וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת יְהוֹשֻׁעַ וַיִּשְׁאֲלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּיְיָ לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָנוּ אֶל הַכְּנַעֲנִי בַּתְּחִלָּה לְהִלָּחֶם בּוֹ: וַיֹּאמֶר יְהוָה יְהוּדָה יַעֲלֶה הִנֵּה נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ בְּיָדוֹ: שופטים א א-ב
16. וַיְרָם הַטַּבָּח אֶת הַשּׁוֹק וְהָעֲלִיָּה וַיָּשֶׂם לִפְנֵי שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הִנֵּה הַנִּשְׁאָר שִׂים לְפָנֶיךָ אֱכֹל כִּי לְמוֹעֵד שֻׁמּוֹר לְךָ לֵאמֹר הָעַם קָרָאתִי וַיֹּאכַל שָׁאוּל עִם שְׁמוּאֵל בַּיּוֹם הַהוּא: שמואל א ט כד

וידום השמש ביהושע כתיב כשנלחם עם חמשת המלכים הצריס על הגבעונים. והכא נקט לה משום דפליגי לעיל [כד:] ר"א ורבי שמואל בר נחמני במדרש פסוקא דוישרנה ופליגי נמי במדרש דויעמד השמש: **וידום.** שתק מלומר שירה שבכל עת לכתו אינו שותק ובעמידתו שותק ויהושע אומר שירה כשכילה דכתיב [יהושע י] אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' וגו': **עד יקום גוי.** ינקום ישראל מאויביו: **הלא היא כתובה על ספר הישר.** שעתיד ליעשות לי נס: **ספר אברהם כו'.** היינו ספר בראשית שמעשה אבות כתובים בו: **מוה ישרים.** בלעם מבקש על עצמו שיעמוד מיתה של גויעה כמותן: **והיכא רמיזא.** בברכתיה שעתיד יהושע לבא לנס זה. יהושע משבע אפרים בא דכתיב (במדבר יג) למטה אפרים הושע בן נון [וכתיב באפרים וזרעו יהיה] מלא הגוים כל המלכות נתמלאו מירמתו ומאימתו זרעו של אפרים יהיה מלא הגוים אדם עולה כאן מלחמה ואין בני אספמייא יודעין בה אבל בשעה שעמדה לו חמה ליהושע נראה לכל העולם וירחו מפניו: **ספר משנה תורה וספר שופטים** ל"ג הכא ואגב ריחטא דגירסא דלקמן ניקבעה (ג) היא ושבשתא היא דהא לא רמיזא ביה: **ויעמד השמש.** יש במשמעה שתי עכבות אחת בחצי השמים והיינו בחצי היום ואחת סמוך לשקיעתו: **דכתיב ולא אץ לבוא.** אלא שהה כיום תמים דהיינו עשרים וארבע שעות דיום אינו תמים ושלם אלא עם לילו: **עשרים וארבעה.** היה אותו יום מעלות השחר עד ילאת הכוכבים ויום תמים אכולה מילתא קאי אהנוך ואעמידה: **אזיל שית.** עד חצי השמים: **וקם שית.** דכתיב ויעמד השמש: **ואזיל שית.** עד ערב וקם שית כדכתיב ולא אץ לבוא: **כולה מילתא.** הילוכו ועמידתו כיום תמים עשרים וארבע של יום ולילה דשאר ימים: **ל' ושית.** דיום תמים דקרא אעמידה לאוד קאי: **ארבעים ושמונה.** דיום תמים דקרא אשהיה דשקיעה קאי וקמייתא דלא כתיב ביה כיום תמים סתם עמידה שניים עשר שעות בעמידה שדרכו לעמוד ולשתוק בגילה: **איכא דאמרי.** הנך שיעורי דהנך רבנן בתוספתא שמיתוסף על היום קאמרי להו: **רבי יהושע בן לוי אמר עשרים וארבע.** הואי התוספתא ויום תמים בעמידה קאי: **ור"א אמר ל"ו.** הוי תוספתא ויום תמים דקרא אעמידה דלא אץ לבוא קאי וקמייתא סתמא י"ב שעות כתורת לילה: **ור' שמואל בר נחמני.** סבר דכיום תמים אעמידה דולא אץ לבוא קאי ומיהו מקיש עמידתו דהאי השמש לביאתו דלא אץ לבוא: **נקדימון בן גוריון גמרא.** שהלוהו הגמון [1] אחד עשר מעינות כו' במסכת תענית כפ' סדר תעניות אלו (דף יט:): **למשה.** במלחמת סיחון: **לא היה כיום ההוא.** במעשה דיהושע כתיב: **אחני ברד.** דלא היו במשה: **ויאמר ללמד בני יהודה קשת.** בקינה שקונן דוד על שאול כתיב: **הלא היא כתובה.** דבני יהודה היו מושכי קשת: **יד כנגד עורף.** המושך בקשת נותן ידיו כנגד עיניו דהיינו מול העורף הטריל"ל בלע"ז: **דכתיב.** במשנה תורה ועשית הישר והטוב: **איזהו היא מלחמה שצריכה ליתן כו': ומנלן.** דקרא דיהודה כתיב: **דכתיב.** בריש דסיפרא מי יעלה בתחלה אל הכנעני להלחם בו ויאמר הש"ת יהודה יעלה אלמא סתם מלחמה דסיפרא דיהודה קיימי: **וירם הטבח אם השוק ואת העליה.** משום פלוגתא דהני אמוראי גופייהו נקט לה: **והעליה.** מה שעליה: **דמסמכא שוק לאליה.** השוק סמוך [2] לאליה שהאליה מלמעלה וסמכה על השוק ושוק הוא עצם של זנות הגיד הממועט בין קולית לארכובה ומיביהים המתחתונים סומכין את העליונים: **דמחיים.** מניח חזה על השוק גבי חזה ושוק של שלמים בשעת תנופה והיינו קעודתא אע"פ דזבח הוא כדכתיב (שמואל א ט) כי הוא יערך (את) חזבח לא הוה חזה ושוק דידהו לכהן דבמה קטנה הוה וקיימא לן בפרק בתרא דזבחים (דף קיט:) חזה ושוק בבמה גדולה ואין חזה ושוק בבמה קטנה: **שופי.** כף הירך הסובב עצם הקולית וקורין פולפ"א: **לא יתייחד אדם אחד עם שתי נשים.** שהנשים דעתן קלות ושתיהן תתלינה לעבירה: אלא

למשה ליהושע ולנקדימון. הא דלא קאמיר נמי יעקב כי שם לא היו רק תשלומין כדאמרי' (חולין דף לא:) שמא שקעה בעבודו דלא בעבודו ומהאי טעמא נמי לא תאיב חזקיה שלא היו רק תשלומין ליום שנתקצר בימי אחז והר"ר אלחנן אומר דההוא מעשה דחזקיה לא היה אלא אות בעלמא שהרי לא עמד השמש כלל במקום אחד אלא שהלך לאחוריו דבברכתיה רבה איכא נמי למ"ד ויסב ה' לקרן אות מלמד (ד) שהעמיד לו גלגל חמה: לא

[1] וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו הלא היא כתובה על ספר הישר מאי ספר הישר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים שנא' [2] תמות נפשי מות ישרים והיכא רמיזא [3] וזרעו יהיה מלא הגוים [אימתי יהיה מלא הגוים] בשעה שעמדה לו חמה ליהושע [1] ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים וכמה א"ר יהושע בן לוי עשרים וארבעה [שעי] אזיל שית וקם שית אזיל שית וקם שית כולה מלתא כיום תמים ר' אלעזר אמר שלשים ושית אזיל שית וקם תריסר אזיל שית וקם תריסר עמידתו כיום תמים רבי שמואל בר נחמני אמר ארבעים ושמונה אזיל שית וקם תריסר אזיל שית וקם עשרים וארבעה[6] [שנאמר] ולא אץ לבוא כיום תמים מכלל דמעיקרא לאו כיום תמים [הוה] א"ד בתוספתא פליגי ר' יהושע בן לוי אמר עשרים וארבעה אזיל שית וקם תריסר אזיל שית וקם תריסר עמידתו כיום תמים ר"א אמר שלשים ושש אזיל שית וקם תריסר אזיל שית וקם עשרים וארבעה ולא אץ לבוא כיום תמים [6] ר' שמואל בר נחמני אמר ארבעים ושמונה אזיל שית וקם עשרים וארבעה אזיל שית וקם כ"ד מקיש עמידתו לביאתו מה ביאתו כיום תמים אף עמידתו כיום תמים [3] תנא כשם שעמדה לו חמה ליהושע כך עמדה לו חמה למשה ולנקדימון בן גוריון יהושע קראי נקדימון בן גוריון גמרא למשה מנלן [3] אתיא אחל אחל כתיב הכא [4] אחל תת פחדך וכתיב התם ביהושע [5] אחל גדלך ורבי יוחנן אמר אתיא תת תת כתיב הכא אחל תת פחדך וכתיב ביהושע [6] ביום תת ה' את האמורי ר' שמואל בר נחמני אמר מגופיה דקרא שמעת ליה [4] אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך אימתי רגזו וחלו מפניך בשעה שעמדה לו חמה למשה מיתיבי [7] ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו איבעית אימא שעות הוא דלא הוו נפיש כולי האי ואיבעית אימא אבני ברד לא הוו דכתיב [8] ויהי בנוסם מפני בני ישראל הם במורד בית חורון וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים עד עזקה וימותו כתיב [9] ויאמר ללמד בני יהודה קשת הנה כתובה על ספר הישר מאי ספר הישר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים דכתיב בהו תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו והיכא רמיזא [10] יהודה אתה יודוך אחיך ידך בערף אויביך ואיזו היא מלחמה שצריכה יד כנגד עורף הוי אומר זו קשת ר"א אומר זה ספר משנה תורה ואמאי קרו ליה ספר הישר דכתיב (ג) [11] ועשית הישר והטוב בעיני ה' והיכא רמיזא [12] ידיו רב לו ואיזו היא מלחמה שצריכה שתי ידים הוי אומר זו קשת ר' שמואל בר נחמני אמר זה ספר שופטים ואמאי קרו ליה ספר הישר דכתיב [13] בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה [14] למען דעת דורות בני ישראל ללמדם מלחמה ואיזו היא מלחמה שצריכה לימוד הוי אומר זו קשת ומנלן דביהודה כתיב דכתיב [15] מי יעלה לנו (בתחלה) אל הכנעני [7] להלחם בו ויאמר ה' יהודה יעלה [16] וירם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול מאי והעליה ר' יוחנן אומר שוק ואליה מאי והעליה דמסמכא שוק לאליה ורבי אלעזר אומר שוק וחזה מאי והעליה דמחית לה לחזה עיליה דשוק כי בעי אנופי ומנפי ליה ורבי שמואל בר נחמני אמר שוק ושופי מאי והעליה שופי עילויה דשוק קאי: לא תתייחד אשה עמהם: במאי עסקינן אילימא בחד דכוותה גבי ישראל מי שרי [8] והתנן [8] לא יתייחד איש אחד עם שתי נשים